

Η ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΟΥΣΑ ΤΩΝ ΣΦΑΚΙΩΝ

Μιὰ λύρα παιζει 'ς τῶν Σφακιῶν τὴν παινεμένη χώρα·
δὲν εἶνε λύρα γιὰ χορὸ μηδὲ γιὰ πανηγῦρι,
μὸν κάθε δοξαριὰ θαρρεῖς ἀπ' τὴν καρδιὰ πῶς βγαίνει,
ἀπ' τὴν ψυχὴ ποῦ πλήγωσε πόνος πολὺ μεγάλος.
Κι' ὁ νειός ποῦ παιζει, κύττα τον! ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά του,
βουλιάξανε τὰ μάτια του, καὶ λές πῶς εἶνε γέρος,
γέρος ποῦ χρόνια ἔκατὸ δὲ γέλασε μιὰ μέρχ.

"Ερχονται γύρω του πολλοὶ καὶ θέλουνε νάκουσουν
ποιὰ εἰν' αἴτια πούσαψε τὰ ροῦχά του 'ς τὰ μαῦρα.
κ' ἔτσι ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ τραγουδᾷ, νὰ λέῃ,
κ' ἐτρέχανε τὰ μάτια του σὰν βρύσι, σὰν ποτάμι.

«'Ανάθεμά την τὴν στιγμὴ κι' ἀνάθεμα τὴν ὥρα
ποῦ ἡ Χρυσῆ Βουλήθηκε νὰ πάῃ 'ς τὸ πηγάδι!
τὴν ὠρμηνεύ' ἡ μάννα της, λόγια καλὰ τῆς λέει.
«Χρυσῆ μου, κι' ἀν βουλήθηκες νὰ πάῃς 'ς τὸ πηγάδι,
νὰ μὴν προσμένης τὴν αὐγῆ, ὁ ἥλιος μὴ σὲ πάρῃ.
γιατὶ περνοδιαβαίνουνε βοσκοί, στρατιώταις Φράγκοι,
καὶ βλέπουν τὰ ξανθὰ μαλλιά 'ς τῆς πλάταις σου ριγμένα,
κ' ἔχουν πολλοὶ μάτι κακό, κακὸ ποῦ ξερριζώνει,
τὸ δέντρ' ἀπὸ τὴ ρίζα του καὶ πνίγει τὸ καράβι,
καράβι ποῦ 'ς τὴ θάλασσα τρέχει πανιὰ γεράτα».

"Ετσ' ἔλεγεν ἡ μάννα της· μάκεινη ἀργοκοιμήθη,
γιατὶ εἶδεν ὄνειρο κακὸ 'ς τὸν ὑπὸ ποῦ κοιμῶταν,
εἶδε πῶς τὸ κεφάλι της καρμιὰ δὲν εἶχε τρίχα,
μόνο μὲ στάχτη τρίβανε πολλὴ τὸ πρόσωπό της.
Φωνάζεις' ἡ μάννα της· «Χρυσῆ, σήκω, παιδί μου, σήκω
ἀπάγω 'ς τὸ βουγὸ κοντὰ εἶνε νάγεν' ὁ ἥλιος.
νά! τὰ πουλάκια κελαΐδοιν, ἀναγαλλιάς' ἡ μέρα

κι' αὐγερινὸς εἰς τὸ βουγὸ τὴ δύσι του πᾶν ναῦρη». —
«Ωχοῦ! γλυκειὰ μαννοῦλά μου, κακὸ 'ταν τ' ὄνειρό μου»—
«Ἄμε, παιδί μου, πήγαινε, μὴ στέκης καὶ προσμένης,
γιατὶ πάνε τὴν κυριακὴ θὰ κάμουν τὴ χαρά σου·

καὶ πρέπει νάν τὰ ροῦχά σου ως τότ' ἐτοιμασμένα».

·Ανόρεκτα σηκώνεται ἡ λιγερὴ πρὶν φέξῃ,
ὅλαις ξυπνῷ τῆς δούλαις της, τὴ βάγιά της ριμηνεύει,
κι' ἀρχίζει τὰ ξανθὰ μαλλιὰ γὰ κάνη δύο πλεξούδαις,
ποῦ ἀπὸ αὐταὶς ἐλάμψανε οἱ τοῖχοι τοῦ σπιτιοῦ της.
Κορώνα 'ς τὸ κεφάλι της μαλαμπατένια βάζει,
γιὰ νὰ βαστιοῦνται πειδ καλὰ ἡ λόχρυσας πλεξούδαις,
καὶ γύρω 'ς τὸ κεφάλι της τὸ πλουμιστὸ μαγτήλι.

Ποκάμισο μεταξωτὸ στολίζει τὸ κορμί της·
τὸ κοντογοῦνί της φορεῖ χρυσογαίτανάτο,
ποῦ τρεῖς μαστόροι 'ς τὰ Χανιὰ τὸ φθειάνανε δύο μῆνες,
κι' ὅμπρὸς τὰ στήθη της κρατεῖ μὲ τρόπο, μὲ σεμνότη·
ώσταν αὐτὸ δλλη καμιὰ δὲν εἶχε κεντημένο.

·Γιτερά σφίγγει τὴ λιγνὴ μέση μὲ τὸ ζωνάρι,
ποῦ τάργυρᾶ κρατούσανε ὅμπρὸς θηλυκωτήρια.
·Σ τὰ πόδια βάγει τὰ σερτὰ καλίκια μὲ τῆς κάλτσας,
καὶ σκουλαρίκια λάμπουνε χρυσᾶ 'ς τὰ δύο αὐτιά της.
Τὸ ἵδιο μορφοντύθηκαν ἡ βάγια καὶ ἡ δούλαις.
Σηκώνουν τὰ πανέρια τους 'κεῖ πούχανε τὰ ροῦχα

* * * Εξ ἀνεκδότου ἐπικοῦ ποιήματος. ξέμα α.

(μὲ τέχνη ἀπὸ μυρτόκλαδα ἥταν αὐτὰ πλεγμένα),
καὶ ξεκινᾶν σιγὰ σιγὰ νὰ πᾶνε 'ς τὸ πηγάδι
Βλέπουνε τὸν αὐγερινὸ ποῦ παιζει μὲ τὴν πούλια, κι' ἀκοῦν τὸν κελαΐδισμὸ ποῦ κάνουν τὰ πουλάκια,
καὶ κάνουν ὄρεξι μαζὶ μ' αὐτὰ νὰ τραγουδήσουν.
Τῆς στράτας τὸ τραγοῦδι λέν, τάντρος ποῦ τράντα χρόνους
'ς τὰ ξένα λείπει κ' ὑστερά ἔρχεται 'ς τὴν καλὴ του,
καὶ τῆς ζητεῖ νερὸ νὰ πῆ ἀπ' τάργυρὸ σικλὶ τῆς·
κι' αὐτὴ δὲν τὸν ἐγνώρισε, μὰ πονηρὸς ἐκεῖνος
τῆς εἶπε πῶς ἀπόθανεν δὲντρας δὲ καλὸς τῆς,
ὑστερα πειδὸ πολλὴ χαρά, σὰ γνωριστοῦν, νὰ πάρῃ.
Τέτοιο τραγοῦδι σιγανὰ ἔκει ποῦ πᾶνε λένε,
σὰν μιὰ μικρὴ μελαχροιγή, νόστιμη σμικτοφρύδα,
βλέπει νὰ πέφτουν 'ς τῆς Χρυσῆς τὴς πλάταις ἡ πλεξούδαις,
ποῦ σὰν αὐταὶς ἀλλη καμμία δὲν εἶχε εἰς τὴ Κρήτη,
κ' εὔθις ἀποθαμάστηκε τῆς βάσκανε καὶ λέει·
«Γιὰ δὲς πλεξούδαις καὶ μαλλιὰ ὅπου ποτὲ δὲν εἶδα!
ἔχομε' ἀλήθεια μακρὺ εἰς τὰ Σφακιά, μὰ τέτοια
δὲν τὸ πιστεύ' ἀλλη καμμία εἰς τὰ βουνά μας νάχη».
·Ετσι ἀποθαμάστηκε ἔκειν' ἡ σμικτοφρύδα,
κ' ἔκόλλησε τὸ μάτι της 'ς τῆς κόρης τὸ κεφάλι·
κ' ὑστερά πάλι τράβηξε βοσκῶντας τὸ κοπάδι,
ὅπου βόσκε, γιατὶ τανε φτωχὴ Σφακιανοπούλα.
·Ανάθεμα τὸ λόγ' αὐτό, ἀνάθεμα τὴν ὥρα
ποῦ τέτοιο συναπάντημα τοὺς εὑρηκε 'ς στράτα!

·Ως τόσο φτάσαν· συλλογὴ δὲν ᔁχουνε καμμία,
μόν "βγάνουνε σιγὰ σιγὰ τὰ ροῦχ' ἀπ' τὰ πανέρια·
καὶ τότες τὰ κεντήματα νάζησ καὶ πλουμιά τους,
ὅπουχαν τὰ μεταξωτὰ ποκάμισα κ' ἡ μπόλιαις!
λέεις πῶς εἶνε παστρικά, δὲν εἶνε φορεμένα,
μονάχα θέλουν μυρωδιά τοῦ θυμαριοῦ νὰ πάρουν
ποῦ γύρω γύρω 'ς τὰ ψηλὰ βουνά μοσχομυρίζει.
Σέρνουν νερὸ καὶ βάνουνε 'ς τῆς μαρμαρένιαις γούρναις
κι' ἀρχίζουνε γοργὰ γοργὰ νὰ πλένουν, νὰ λευκαίνουν,
μὲ τοὺς κοπάγους, νὰ γυτοῦν, 'ς τὰ χέρια νὰ τὰ τρίβουν.
Τὰ μάγουλά της ἀστραψαν 'πὸ ροδοκοκκινάδα,
κι' ἐπέφταν ἀπ' τὸ μέτωπο μικρὰ μαργαριτάρια.
·Αλάφρωσι πῶς παίρνουνε σὰν τραγοῦδον θαρροῦνε,
κι' ἀρχίζουνε γλυκό σκοπὸ ὅλαις μαζὺ νὰ λένε.
Τὰ σπήλια γύρ' ἀντιλαοῦν, οἱ λόγγοι, τὰ ποτάμια,
καὶ ζήλεια τῆς Νεράϊδες πιάνει ποῦ γὰ λουστοῦνε
πρωὶ πρωὶ σηκώνονται 'ς τοὺς ποταμοὺς κ' ἔκείναις·
τάνθη, χωρὶς νὰ φαίνωνται, μαζώνουν 'ς τὰ λιβάδια,
στεράνια κάνουνε μ' αὐτά, στολίζουν τὰ μαλλιά τους,
ποῦ πέφτουν ως τὰ πόδια τους ἀπὸ τῆς ἀσπραίς πλάταις·
κι' ἀρχίζουν νὰ χορεύουν 'ς τῆς ἀκροποταμίτσαις.
Καὶ μία μεγάλη, μία ψηλὴ Νεράϊδα σιμώνει
εἰς τὸ πηγάδι καὶ θωρεῖ νὰ πλύνουν γὰ λευκαίνουν.
Βλέπει τῆς κόρης τὴ θωριὰ ποῦ ροδοκοκκινίζει
καὶ τὰ μαλλιά της πούτανε ωσάν καὶ τὰ δικά της.
Στέκει κι' ἀποθαμάζεται, χίλιαις φοραὶς μετράει·
ἀπ' τὰ δικά της ταύρηηκε πειδ μακρὺ λιγάκι·
κι' ἀπ' τὴν γυναικείαν της ἔψυγε, 'ς τῆς ἐρημιαὶς πηγαίνει·
κι' ἔκει τὴν τρώει συλλογή, τὴν τρώει τὸ σκουλήκι,

γιὰ ναῦρη τρόπον νὰ χαθοῦν τέτοια μαλλιά π' τὸν κόσμο.

"Ωχου! γιατὶ δὲν τάκοβες μονάχη σου, κερά μου,
ἐκεῖνα τὰ χρυσᾶ μαλλιά, μονό γειναν αἰτία
κ' ἔγεινε τέτοιος χαλασμός, ἐμπήκες μέσ' σ' τὸ μνῆμα;

A. ΙΩ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
γυμνασιάρχης

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Μητέρες, διδάσκετε τὸ κοράσιον ὑμῶν ἐξ ἀπαλῶν ὄνυχων τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν ἀληθειαν, καὶ ἐκτρέφετε αὐτὸν ἐν νουθεσίᾳ καὶ παιδείᾳ Κυρίου. Τί ἄλλο ἀσφαλέστερον, ἢ τὸ νὰ ἡξεύρητε, ὅτι ἡ θυγάτηρ ὑμῶν οὐδέποτε θέλει πράξει ἐκεῖνο τὸ δποῖον ἔχετε [έμποδίσει εἰς αὐτήν; Τί ἄλλο σωτηριωδέστερον, ἢ νὰ ἔμη κρύπτῃ εἰς ὑμᾶς ὅτι σκέπτεται καὶ ὅτι μέλλει νὰ πράξῃ; Εἳναν παρατκευάστητε, ω̄ μητέρες, τὸ κοράσιον ὑμῶν οὕτω, θὰ δυνηθῆτε μετ' ὀλίγον, ὅταν ὁ καιρὸς ἔλθῃ, νὰ ἐργασθῆτε μετὰ γαλήνης καὶ ἡσυχίας εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μάρφωσιν αὐτοῦ. Ἡ βάσις ὅταν ἦνε στερεὰ καὶ ἡ οἰκία κτισθῆ ἐπὶ πέτρας, οὐδεὶς φόδος οὔτε κίνδυνος ἐξ ἀνέμων ἴσχυρῶν καὶ βροχῶν ἥχαδίων. Ἀλλ' ὅταν ἡ θυγάτηρ ἡμῶν στερῆται τῶν δύο τούτων ἀρετῶν τῆς ὑπακοῆς καὶ ἀληθείας, τότε τὸ μέλλον αὐτῆς εἶναι ἀμφίβολον. Τὸ τοιοῦτον κοράσιον ὅμοιάζει πρὸς οἰκίαν, ἡς τὰ τείχη εἶναι ἐσχισμένα καὶ διερραγότα, καὶ πλήρη συντριμμάτων καὶ ἐρεπίων. Τότε, ω̄ γονεῖς, ἔθεμελιώσατε ἐπὶ τῆς ἄμμου.

M. ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ
Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν

ΘΡΗΣΚΙΕΙΑ

Ἡ συνεγής καὶ ἀκραιφής σχέσις ἡμῶν πρὸς τὸ ἄπειρον, πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ἐκδηλουμένη ὡς ἀγάπη, πίστις, γνῶσις, ἐλπίς, καὶ ὑπαρξία ἐν Θεῷ καλεῖται θρησκεία, ήτις ἄλλαις λέξεσιν εἶναι ἐξάρτησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ ἀπείρου, τοῦ ζῶντος καὶ προσωπικοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θρησκεία πρὸς τὸν ὅλον ἔσω ἄνθρωπον κατὰ τὴν Γραφήν, ἡ κατὰ Πλάτωνα τὸν ἔνδον ἄνθρωπον σχέσιν ἔχει, δὲν ἀναφέρεται μόνον πρὸς ταύτην ἡ ἐκείνην τὴν ψυχὴν δύναμιν, ἀλλ' ἐμπεφυτευμένη οὖσα ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας, καὶ ἐν τῷ ιερῷ τῆς ψυχῆς τεμένει τὰς ρίζας αὐτῆς ἔχουσα, διὰ μὲν τοῦ νοὸς γινώσκεται καὶ γίνεται σαρῆς καὶ βεβαία γνῶσις, διὰ δὲ τῆς συνειδήσεως ἐκδηλουμένη ὡς ίερὰ ἐπιθυμία γίνεται θέλησις ἀγία καὶ βίος ἐν Θεῷ. Ὁ ἐν τῷ Θεῷ ἔστων αἰσθανόμενος ἄνθρωπος, συλλογιζόμενος ὡς λογικός, γινώσκει τὸν Θεόν, δὲ θήικός ἄνθρωπος, δὲ τὰ πάντα ποιῶν ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν ζῆται θρησκευτικὸν ἐν τῇ σχετικῇ ἐπὶ γῆς τελείωτην ἀντοῦ.

Ἡ θρησκεία εἶναι ἡ τροφὴ τῆς ψυχῆς, ὁ ἀμετάβλητος κανὼν τῆς βουλήσεως ἡμῶν, ἡ κορωνὶς τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἡθικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου. Ἄμα τῇ δημιουργίᾳ τούτου εὐθὺς καὶ ἡ θρησκεία, ἡ ἐξάρτησις αὐτοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐξεδηλώθη, διότι ἐμφυτος αὗτη τῷ ἄνθρωπῳ ὑπάρχει. Ὁ ἄνθρωπος φύσει

θρησκευτικός. Οὐδενὶ λογικομένῳ, αἰσθανομένῳ καὶ ὄμιλοῦντι εἴναι ἄγνωστος ἡ φωνὴ αὐτῆς. Ἐφ' ὅσον ζῆται ὑπάρχη τὸ ἀνθρώπινον γένος, θὰ ὑπάρχη καὶ ἡ θρησκεία. διότι τοῦ ἀνθρώπου τὸ πνεῦμα, ἀποκάμνον ἐκ τῆς πρὸς τὰ κάτω, τὴν θληγήν, τὸ φθαρτόν, κλίσεως κατεύθυνται πλειστάκις πρὸς τὰ ἄνω, ζητεῖ τὴν μετὰ τοῦ ἀπείρου συγκοινωνίαν, τίθησιν ἑαυτὸν ὑπὲρ πᾶν ὄρατὸν καὶ πρόσκαιρον.

I. E. ΜΕΣΟΛΑΡΑΣ
ὑφηγητής

ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΑΝΖΥ

Δέν εἶνε ἀγάγη νὰ ἔγε τις στρατιώτης διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν πατρίδα του καὶ τὴν τιμὴν του.

Τὸ καθῆκον εἶνε εὔκολον ὅταν ἦνε ὡρισμένον καὶ ὅταν δὲν διαμφισθητήται.

Οὐδέποτε εἰς τὸν στρατὸν ἡ ἐλευθερία πρέπει νὰ μεταβάλληται εἰς ἀπειθειαν, ἡ ἀδελφότης εἰς λήθην τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ὀφειλομένης ὑπακοῆς τοῖς στρατηγοῖς καὶ ἡ ἀλληλεγγύη εἰς ἄργησιν ἱεραρχικῶν ἀρχῶν.

Εἰς στρατὸς δὲν εἶνε οὐδέποτε σπουδαῖος εἰμὴ μόνον ὅταν ἔχῃ πεποίθησιν εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσι τὴν μεγάλην τιμὴν, ητις πολλάκις εἶνε λίαν ἐπίπονος, τοῦ νὰ τὸν διοικῶσιν.

ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΒΑΓΝΕΡ

Ο μελοποιὸς τοῦ Ριένζη, ὁ πολὺς καὶ φιλόσοφος Βάγνερ ἀπέθανεν ἐν Ἐνετίᾳ μακρὰν τῆς πατρίδος του, ἦν τοσοῦτον ἐδέξατε διὰ τῆς φαντασίας του.

Γεννηθεὶς ἐν Λειψίᾳ τῇ 22 Μαΐου 1813, ἐδιδάχθη ἐν Δρέσδη τὰ πρῶτα μαθήματα, καὶ ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἥγγισε τὰ πλήκτρα τοῦ κλειδοκυμάτου. Ἀλλ' ἡ ἐμφυτος αὐτοῦ πρὸς τὴν μουσικὴν κλίσις ἐξεδηλώθη τὸ πρῶτον μετὰ τὴν ἐπάγοδον αὐτοῦ εἰς Λειψίαν. Ἐκεῖ ἤκουσε τὴν συμφωνίαν ἐκείνην τοῦ Βετχόβεν, ητις ἐνεθουσιάσεν αὐτὸν καὶ ὑπεδαύλισε τὴν φιλοδοξίαν του καὶ ἐνῷ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἡκράτη τῆς φιλοσοφίας καὶ αἰσθητικῆς τὰς θεωρίας, κατ' οἷκον ἐμελέτα τοὺς κανόνας τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς συνθετικῆς.

Άλλα τὰ πλεῖστα τῶν μελοδραμάτων τοῦ Βάγνερ ἀπέτυχον, ἐκ τῶν δύο δὲ πρῶτων ἀναβιβασθέντων αὐτοῦ ἔργων ὁ Ριένζης καὶ τὸ Πλοῖον φάσμα, ἐχειροκροτήθη μόνον τὸ ἔν.

Είτα συνέθεσε τὸν Ταγχώζερ καὶ Δοχεγκρίν, ἐδημοσίευσε δὲ τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ Μελόδραμα καὶ δράμα ἐν τῷ ἔξελθετο τὰς ίδεας του καὶ τὸν σκοπόν, ὃν προέθετο.

Άλλα καὶ τότε ὁ Βάγνερ ἐθεωρήθη ὡς παραδοξολόγος καὶ μετὰ μειδιάματος εἰρωνικοῦ πολλοὶ ἤκουσαν τὰς θεωρίας αὐτοῦ περὶ τῆς μουσικῆς του μέλλοντος.

Εἰς τὸ νέον τοῦτο σύστημά του ἔγραψε τὸν Τριστὰ καὶ τὴν περιλάλητον τριλογίαν του, τὸ Δακτύλιον τῶν Niebelungen, ἡν ἀπαρτίζουσι τρία δράματα καὶ ὡς τὸν μῦθον ἐδανείσθη ἐκ τῆς ὁμωνύμου μεγάλης ἐπ ποιίας τῶν Γερμανῶν.